

Sygn. akt VII U 2082/15

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 8 lutego 2016 roku.

Sąd Okręgowy w Lublinie VII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie: Przewodniczący: Sędzia S.O. Lucyna Stąsik-Żmudziak

Protokolant: st. sekretarz sąd. Małgorzata Gruza

po rozpoznaniu w dniu 8 lutego 2016 roku w Lublinie

sprawy (...) w N.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w B.

o zwrot odpłatności za pobyt w (...)

na skutek odwołania (...)w N.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w B.

z dnia 27 października 2015 roku znak (...)

zmienia zaskarżoną decyzję i ustala, że (...) w N. nie jest zobowiązany do zwrotu wypłaconych świadczeń w kwocie 96,50 (dziewięćdziesiąt sześć i 50/100) złotych.

VII U 2082/15

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 27 października 2015r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych w B. na podstawie art. 143a ustawy z dnia 17.12.1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (DZ.U. z 2015r., poz. 748 ze zm.) zobowiązał (...) w N. do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń za okres od (...)w kwocie 96 zł. 50 groszy i odsetek za okres od dnia wydania decyzji, z tytułu bezpodstawnie wypłaconej renty przysługującej B. N..

W uzasadnieniu decyzji ZUS wskazał, że ze świadczenia zmarłej w dniu (...) B. N. dokonywane były potrącenia z tytułu odpłatności w kwocie 1226,27zł. Do ZUS powinna być zwrócona kwota 672,47 zł. a wpłynęło 575,97zł. (decyzja k.ae)

Od powyższej decyzji odwołał się w dniu 02.11.2014r. (...) w N. domagając się zmiany zaskarżonej decyzji i odstąpienia zwrotu różnicy kwoty świadczenia po zmarłej B. N. zgodnie z obowiązującą ustawą o pomocy społecznej. Wskazał, że (...) pobrał należną odpłatność za pobyt w domu pomocy społecznej za miesiąc maj do dnia zgonu, tj. 650,30zł. a nadpłatę w kwocie 575,97 zł. przekazał do ZUS. (odwołanie k. 2-4 as)

W odpowiedzi na odwołanie ZUS wnosił o jego oddalenie. W ocenie (...) nie zwrócił prawidłowo kwoty przekazywanej za pobyt B. N. w domu pomocy społecznej za okres po jej śmierci. (...) powinien zwrócić kwotę 672,47zł., przekazał 575,97 zł. i brakuje 96,50zł. (odpowiedź na odwołanie k. 13as)

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

B. N. była uprawniona do renty rodzinnej po osobie, która pobierała rentę w związku z pobytem w miejscu odosobnienia wraz z dodatkiem pielęgnacyjnym i ryczałtem energetycznym oraz dodatkiem kompensacyjnym, wypłacanych jej przez (...) Oddział w B. Inspektorat w C.. (bezsporne, np. k 48ar)

Decyzją (...) w L. z 04.09.2014r. skierowano ją do (...) w N. dla osób w podeszłym wieku na stałe. (decyzja k. 46 ar)
Decyzją (...) Centrum Pomocy (...) w C. z 15.09.2014r. umieszczono ją do (...) w N. dla osób w podeszłym wieku na czas nieokreślony. (decyzja k. 7as)

Pismem z dnia 23.09.2014r. (...) w N. poinformował ZUS, że B. N. stała się mieszkańcem powyższego domu i w związku z tym wnosił o przekazywanie 70% świadczenia tytułem odpłatności za pobyt w (...) a 30% świadczenia za pośrednictwem urzędu pocztowego na ręce na adres (...). Do pisma dołączono decyzję kierującą B. N. do (...). (k. 7as i 45-46 ar)

Decyzją z dnia 01.10.2014r. ZUS ponownie ustalił wysokość świadczenia wnioskodawczyni wskazując, że świadczenie zmniejsza się z tytułu odpłatności za pobyt w (...) o kwotę 1202,62 zł. i świadczenie do wypłaty od 01.11.2014r. wynosiło 1653,47zł. (decyzja k. 48 ar) Ustaloną przez ZUS kwotę za pobyt w (...) potrącano ze świadczenia wnioskodawczyni i przekazywano (...) a pozostała kwota była przekazywana za pośrednictwem poczty na adres B. N. w (...).

Wobec ograniczeń ustawowych, przewidzianych w przepisach ustawy emerytalnej o wysokości możliwych potrąceń dokonywanych przez ZUS z wypłacanych świadczeniobiorcom świadczeń z reguły ZUS przekazywał do (...) potrącane kwoty, które były niższe niż ustalony w decyzjach koszt odpłatności za pobyt w (...) ponoszony przez pensjonariusza (...) w wysokości 70% dochodu, wskazanego w ustawie o pomocy społecznej. Mieszkańcy (...) o tym wiedzieli i po otrzymaniu od ZUS tej części świadczenia, które im przysługiwało po potrąceniu (tzw. „kieszonkowego”) samodzielnie z tej części dopłacali brakującą kwotę, do której byli zobowiązali.

Za maj 2015r. ZUS przekazał na rzecz (...) potrąconą ze świadczenia wnioskodawczyni kwotę 1226,27zł. a na adres wnioskodawczyni 868,48 zł. (k. 8as)

Za cały miesiąc koszt pobytu w (...) B. N. wynosiłby 1439,86zł a ZUS przesłał na ten cel 1226,27zł.

B. N. zmarła w dniu (...)

(...) zwrócił do ZUS. kwotę 575,97 zł. stanowiącą różnicę pomiędzy przekazaną przez ZUS na poczet odpłatności za pobyt ponoszonej przez wnioskodawcę - 1226,27zł. a kosztem odpłatności za (...)pobytu w maju 2015r. (dowód przekazów zwróconych - ar)

(...) obliczył koszt pobytu B. N. za(...)w maju 2015r. na kwotę 650,30 zł. w ten sposób, że kwotę odpłatności ponoszoną przez B. N. 1439,86zł. podzielono przez 31 dni maja i pomnożono przez (...) pobytu. Od przesłanej przez ZUS kwoty - 1226,27zł., potrąconej wnioskodawcy od jej świadczenia odjęto kwotę 650,30 zł. i ustalono kwotę 575,97 zł. do zwrotu dla ZUS.

Ustaloną różnicę (1226,27zł. - 650,30zł.) 575,97 zł zwrócono do ZUS. Tymczasem ZUS przyjął inną metodę obliczania kosztów pobytu B. N. w (...) za(...) maja 2015r. Mianowicie przekazywaną do (...), potrąconą z jego świadczenia kwotę 1226,27zł. podzielił przez 31 dni maja i pomnożył przez (...) niewykorzystanego pobytu w maju (skoro zmarła (...)) ustalając przekazaną nadpłatę, co dało kwotę 672,47 zł. Skoro (...) zwrócił 575,97zł. do ZUS to zdaniem organu rentowego należy dodatkowo przekazać jeszcze kwotę 96,50zł. (obliczenia ZUS k. .. ar)

Pismem z dnia 26.06.2015r. ZUS wezwał (...) o przekazanie do ZUS brakującej kwoty 96,50zł. (k. ...ar)

W odpowiedzi (...) odmówił zwrotu wskazanej kwoty informując ZUS, że nieprawidłowo oblicza koszty odpłatności za pobyt B. N. w (...) za okres do dnia śmierci pomijając treść ustawy z 12.03.2004r. o pomocy społecznej (DZ.U. z

2013r., poz. 182) oraz orzecznictwo sądów. Wskazał, że opłaty za pobyt w (...) ustalane są w oparciu o przepisy tej ustawy a przepisy ustawy emerytalnej nie mają tu nic do rzeczy. (pismo z 01.06.2015r. k. ar)

Wobec braku wpływu żądanej kwoty ze strony (...) wydał zaskarżoną decyzję.

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił w oparciu o dokumentację zawartą w aktach rentowych, dokumentację złożoną przez pełnomocnika (...) do odwołania. Przedłożona dokumentacja była bezsporna i nie kwestionowana. W sprawie nie były sporne przekazane kwoty, sposób dokonywania rozliczeń przez każdą ze stron.

Sporną była zasada obliczania kwoty odpłatności ponoszonej przez zmarłą z jej świadczenia rentowego, potrąconego przez ZUS przyjęta odmiennie przez uczestników niniejszego postępowania. Spór w istocie dotyczył wyjaśnienia wątpliwości prawnych związanych z zasadą ponoszenia odpłatności za (...), wysokością potrąceń ze świadczenia rentowego i ostatecznie ewentualnej kwoty do zwrotu na rzecz ZUS. Wymagał jedynie analizy przepisów prawnych i ich prawidłowego zastosowania.

Sąd zważył, co następuje:

Odwołanie jest z pełni zasadne. Jest to kolejna sprawa tego samego rodzaju, cyklicznie wpływająca do Sądu. W sprawach o identycznym stanie faktycznym i prawnym zapadały w tutejszym Sądzie prawomocne orzeczenia, w których Sąd potwierdzał prawidłowość ustalania przez (...) kosztów pobytu pensjonariuszy. Mimo to ZUS w dalszym ciągu dokonuje nieprawidłowych obliczeń i wydaje decyzje zobowiązujące (...) do zwrotu symbolicznych kwot.

Zgodnie z art. 61 ustawy z 12.03.2004r. o pomocy społecznej (DZ.U. z 2013r., poz. 182) obowiązani do wnoszenia opłaty za pobyt w domu pomocy społecznej są w kolejności:

- 1) mieszkaniec domu, a w przypadku osób małoletnich przedstawiciel ustawowy z dochodów dziecka,
- 2) małżonek, zstępni przed wstępnymi,
- 3) gmina, z której osoba została skierowana do domu pomocy społecznej

- przy czym osoby i gmina określone w pkt 2 i 3 nie mają obowiązku wnoszenia opłat, jeżeli mieszkaniec domu ponosi pełną odpłatność.

Opłatę za pobyt w domu pomocy społecznej wnoszą:

- 1) mieszkaniec domu, nie więcej jednak niż 70% swojego dochodu, a w przypadku osób małoletnich przedstawiciel ustawowy z dochodów dziecka, nie więcej niż 70% tego dochodu;
 - 2) małżonek, zstępni przed wstępnymi - zgodnie z umową zawartą w trybie art. 103 ust. 2:
 - a) w przypadku osoby samotnie gospodarującej, jeżeli dochód jest wyższy niż 300% kryterium dochodowego osoby samotnie gospodarującej, jednak kwota dochodu pozostająca po wniesieniu opłaty nie może być niższa niż 300% tego kryterium,
 - b) w przypadku osoby w rodzinie, jeżeli posiadany dochód na osobę jest wyższy niż 300% kryterium dochodowego na osobę w rodzinie, z tym że kwota dochodu pozostająca po wniesieniu opłaty nie może być niższa niż 300% kryterium dochodowego na osobę w rodzinie;
 - 3) gmina, z której osoba została skierowana do domu pomocy społecznej - w wysokości różnicy między średnim kosztem utrzymania w domu pomocy społecznej a opłatami wnoszonymi przez osoby, o których mowa w pkt 1 i 2.
- 2a. Opłatę za pobyt w domu pomocy społecznej mogą wносить osoby niewymienione w ust. 2.

2b. W przypadku, o którym mowa w ust. 2a, gmina wnosi opłatę w wysokości różnicy między średnim kosztem utrzymania w domu pomocy społecznej a opłatami wnoszonymi przez osoby, o których mowa w ust. 1 pkt 1 i 2 oraz ust. 2a.

2c. W przypadku, o którym mowa w ust. 2a, art. 103 ust. 2 stosuje się odpowiednio.

3. W przypadku niewywiązywania się osób, o których mowa w ust. 2 pkt 1 i 2 oraz ust. 2a, z obowiązku opłaty za pobyt w domu pomocy społecznej opłaty te zastępczo wnosi gmina, z której osoba została skierowana do domu pomocy społecznej. Gminie przysługuje prawo dochodzenia zwrotu poniesionych na ten cel wydatków.

Według art. 62 ust. 1 ustawy mieszkaniec domu wnosi opłatę do kasy domu lub na jego rachunek bankowy. Za jego zgodą opłata może być potrącana:

1) z emerytury lub renty mieszkańca domu - przez właściwy organ emerytalno-rentowy, zgodnie z odrębnymi przepisami;

Zasady opłacania przez emeryta (rencistę) kosztów pobytu w domu pomocy społecznej określają przepisy ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (jednolity tekst: Dz.U. z 2009 r. Nr 175, poz. 1362 ze zm.), a nie przepisy ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 ze zm.). (tak też wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 marca 2012 r. w sprawie II BU 3/11 (OSNP 2013/3-4/45))

Wskazać należy także, że ustawa o pomocy społecznej definiuje pojęcie dochodu - art. 8 ust. 3 (określa ogólne zasady obliczania dochodu). Ustala się go przez pomniejszenie przychodu o zaliczki na podatek dochodowy, składki na ubezpieczenie społeczne i zdrowotne oraz płacone alimenty. Mając na uwadze, że wskazane wyżej przepisy ustawy o pomocy społecznej, odnoszące się do odpłatności za pobyt w domu pomocy społecznej, posługują się pojęciem dochodu, przyjąć należy, że w ustaleniu wysokości tej odpłatności zastosowanie znajdzie art. 8 ust. 3 (por. wyrok z dnia 6 września 2006 r. Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie, I SA/Wa 929/06).

Jak wskazano wyżej według art. 61 ust. 2 pkt 1 ustawy o pomocy społecznej mieszkańcy domu pomocy społecznej są zobowiązani do ponoszenia odpłatności w wysokości nie większej niż 70% dochodu osiąganego przez mieszkańca domu.

Na podstawie art. 62 ust. 1 pkt 2 opłatę mieszkaniec domu może wnosić do kasy domu pomocy społecznej lub na jego rachunek bankowy, a za zgodą mieszkańca opłata może być potrącana z emerytury przez właściwy organ emerytalno-rentowy, zgodnie z odrębnymi przepisami.

Z kolei przepisy art. 139 ust. 1 pkt 10 i art. 140 ust. 7 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych określają wyłącznie kolejność i maksymalną wysokość potrąceń ustalonej przez ustawę o pomocy społecznej odpłatności za pobyt w domu pomocy społecznej. Inne rozumienie i zastosowanie wskazanych przepisów prawa materialnego narusza zasadę *lex specialis derogat legi generali* przez pominięcie obowiązującego przepisu art. 61 ust. 2 pkt 1 rangi ustawowej regulującego kwestie ustalania wysokości opłat za pobyt w domu pomocy społecznej.

Stosownie do treści art. 139 ust. 1 ustawy o emeryturach (...) ze świadczeń pieniężnych określonych w ustawie - po odliczeniu składki na ubezpieczenie zdrowotne oraz zaliczki i innych należności z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych - podlegają potrąceniu, z uwzględnieniem art. 141, w zakresie objętym sprawą m.in. zgodnie z pkt 10 należności z tytułu odpłatności za pobyt osób uprawnionych do świadczeń w domach pomocy społecznej, zakładach opiekuńczo-leczniczych lub zakładach pielęgnacyjno-opiekuńczych - na wniosek dyrektorów tych placówek.

Treść art. 140 ust. 1 ustawy wskazuje, że potrącenia, o których mowa w art. 139, mogą być dokonywane, z zastrzeżeniem art. 141, w następujących granicach:

pkt 2) należności egzekwowanych związanych z: a) odpłatnością za pobyt w domach pomocy społecznej do wysokości 50% świadczenia; przy czym według ust. 4 - potrącenia, z zastrzeżeniem art. 141, nie mogą przekraczać:

3) 65% miesięcznego świadczenia - jeżeli potrąceniu podlegają należności, o których mowa w art. 139 ust. 1 pkt 10. (a więc należności z tytułu odpłatności za pobyt osób uprawnionych do świadczeń w domach pomocy społecznej)

Wysokość części świadczenia podlegającego egzekucjom, o których mowa w ust. 1, oraz wysokość potrąceń, o których mowa w ust. 4, a także wysokość części świadczenia podlegającego potrąceniom, o których mowa w ust. 6 i 6a, oraz ustaloną orzeczeniem sądu, ugodą sądową lub aktem notarialnym procentową wysokość potrąceń ze świadczeń z tytułu należności alimentacyjnych bez wskazania sposobu ich naliczania, ustala się od kwoty świadczenia przed odliczeniem miesięcznej zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych oraz składki na ubezpieczenie zdrowotne. (ust 7).

Zgodnie z art. 141 ust. 1 ustawy emerytury i renty są wolne od egzekucji i potrąceń, z zastrzeżeniem ust. 2, w części odpowiadającej:

Pkt 3) 20% najniższej emerytury lub renty - przy potrącaniu należności, o których mowa w art. 139 ust. 1 pkt 10 (a więc należności z tytułu odpłatności za pobyt osób uprawnionych do świadczeń w domach pomocy społecznej)

Kwoty wolne od potrąceń i egzekucji ustala się dla emerytur i rent wraz ze wszystkimi wzrostami, zwiększeniami, dodatkami oraz innymi świadczeniami wypłacanymi wraz z emeryturą lub rentą na podstawie odrębnych przepisów, z wyłączeniem świadczeń rodzinnych oraz dodatku dla sierot zupełnych, dodatku pielęgnacyjnego i dodatku weterana poszkodowanego.(ust.3).

We wskazanym wyżej wyroku Sądu Najwyższego podkreślono, że w orzecznictwie sądów przyjmuje się w sposób niebudzący wątpliwości, że opłaty za pobyt w domu pomocy społecznej są ustalane wyłącznie w oparciu o przepisy ustawy z dnia 29 listopada 1990 r. o pomocy społecznej, a nie ustawy emerytalno-rentowej, przy czym art. 140 tej ustawy nie ma zastosowania, (wyroki Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 7 stycznia 2000 r., I SA 1083/99 i z 7 listopada 2007 r., I OSK 92/07).

Zaskarżona decyzja ZUS w całości oparta jest na treści art. 139 ust. 1 pkt 10 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, a także na dalszych jej przepisach, w tym art. 140 ust. 4 pkt 3 i 7 oraz art. 141 z całkowitym pominięciem wskazanych wyżej przepisów obowiązującej ustawy o pomocy społecznej i w sposób sprzeczny z tymi przepisami.

ZUS pominął w całości prawidłową podstawę prawną, którą powinien był zastosować w niniejszym stanie sprawy, błędnie przyjmując, że potrącenie z tytułu pobytu B. N. w Domu Pomocy Społecznej, wynoszące 65% świadczenia emerytalnego brutto, tj. kwotę 1226,27 zł., stanowią ustalony koszt jej pobytu w (...) gdy w istocie owe 65% stanowi wyłącznie granicę możliwych do dokonania przez organ rentowy potrąceń brutto, wynikających z przepisu art. 140 ust. 4 pkt 3 ustawy o emeryturach i rentach. Kierując się prawidłową interpretacją i zastosowaniem art. 61 ust. 2 pkt 1 ustawy o pomocy społecznej stwierdzić należy, że wysokość tej odpłatności w przypadku B. N. powinna wynosić nie więcej niż 70% dochodu (a zatem przychodu netto po potrąceniu należności z tytułu podatku dochodowego i składki zdrowotnej ZUS).

Skoro koszt pobytu S. N. za(...)maja 2015r. wyniósł 650,30zł. (wynika z podzielenia kwoty 1439,86zł. przez 31 dni i pomnożenie przez (...)) a ZUS tytułem potrąceń z jej świadczenia za maj 2015r. przekazał 1226,27zł. a B. N. nie opłaciła własnoręcznie na rachunek (...) z własnych pieniędzy żadnych innych kwot za pobyt w maju 2015r. to zasadnie (...) ustalił kwotę do zwrotu na rzecz ZUS jako różnicę pomiędzy przekazaną kwotą a rzeczywistymi kosztami pobytu za(...) Ustalona kwota pobytu za(...)odpowiadała proporcjonalnie ustalonym ponoszonym przez B. N. kosztom pobytu i mieściła się w kwocie przekazanej przez ZUS. Pozostała po śmierci B. N. „nadwyżka” została zwrócona zgodnie z przepisami.

Przyjęta przez ZUS metoda liczenia kosztów pobytu B. N. w (...) za (...)maja i w konsekwencji ustalona kwota do zwrotu jest całkowicie oderwana od ustalonych dla niego w decyzji kosztów pobytu. ZUS jako koszt odpłatności, do jakiego była zobowiązana B. N., przyjął górną granicę dokonywanych przez siebie potrąceń z jej świadczenia rentowego (czyli 1226,27 zł. (zamiast rzeczywistych kosztów tj. 1439,86zł.) i po podzieleniu tej kwoty przez 31 dni maja ustalił koszt jednego dnia pobytu w wysokości proporcjonalnej do kosztów dokonywanych potrąceń a następnie tak ustalony koszt pomnożył przez (...)niewykorzystanego pobytu uzyskując żadaną kwotę do zwrotu w wysokości 672,47zł. od której odjął zwrócone przez (...) 575,97zł. i otrzymał kwotę 96,50zł. zawarte w zaskarżonej decyzji.

Zgodnie z art. 138 ust. 1 osoba, która nienależnie pobrała świadczenia, jest obowiązana do ich zwrotu.

2. Za nienależnie pobrane świadczenia w rozumieniu ust. 1 uważa się:

1)świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenia była pouczona o braku prawa do ich pobierania;

2)świadczenia przyznane lub wypłacone na podstawie fałszywych zeznań lub dokumentów albo w innych przypadkach świadomego wprowadzenia w błąd przez osobę pobierającą świadczenia.

3. Za nienależnie pobrane świadczenia w rozumieniu ust. 1 uważa się również świadczenia wypłacone z przyczyn niezależnych od organu rentowego osobie innej niż wskazana w decyzji tego organu.

Jak wykazano wyżej (...) nie pobrał z ZUS świadczenia, które odpowiadało by wskazanym w zacytowanym przepisie kryteriom.

(...) w przeciwieństwie do ZUS prawidłowo, opierając się na ustawie o pomocy społecznej, obliczył koszty pobytu B. N. w domu pomocy społecznej za okres od (...) zasadnie zaliczył je na poczet przysługujących mu należności, a pozostałą kwotę w wysokości 575,97zł. przekazał do zwrotu ZUS, rozliczając się z organem rentowym zgodnie z treścią art. 143a. ustawy emerytalnej. Przepis ten stanowi, że w przypadku dokonywania potrąceń należności z tytułu odpłatności za pobyt osób uprawnionych do świadczeń w placówkach, o których mowa w art. 139 ust. 1 pkt 10, należności z tego tytułu przekazane za okres po dniu śmierci świadczeniobiorcy podlegają zwrotowi przez właściwą placówkę albo organ nadrzędny w stosunku do tej placówki. Przepis art. 134 ust. 1 pkt 3 stosuje się odpowiednio.

Z tych względów Sąd zmienił zaskarżoną decyzję i na mocy wyżej wskazanych przepisów oraz art. 477¹⁴ § 2 kpc orzekł jak w sentencji.